

Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr 557 / 11806 / 24
Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie
z dnia 9 stycznia 2024 r.

PROJEKT

**WOJEWÓDZKI PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ
na lata 2024 -2030**

Rzeszów 2024

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	2
WSTĘP	3
1. PODSTAWY PRAWNE WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ	5
2. ZJAWISKO PRZEMOCY DOMOWEJ – PODSTAWY TEORETYCZNE	6
2.1. Definicja	6
2.2. Cechy przemocy	7
2.3. Rodzaje przemocy	7
2.4. Formy przemocy	7
2.5. Fazy przemocy	8
2.6. Mechanizmy przemocy domowej	9
3. PRZEMOC DOMOWA W ŚWIELE OBOWIĄZUJĄCYCH PRZEPISÓW	11
3.1. Dokumenty międzynarodowe	11
3.1.1. Dokumenty ONZ	11
3.1.2. Dokumenty Unii Europejskiej	12
3.2. Prawo polskie wobec problemu przemocy domowej	13
4. SKALA PROBLEMU PRZEMOCY DOMOWEJ	15
4.1. Charakterystyka problemu przemocy domowej w aspekcie ogólnopolskim	16
4.2. Skala problemu na terenie województwa podkarpackiego	20
5. ZASOBY INSTYTUCJONALNE W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM	25
6. CELE, ZADANIA PROGRAMU I WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELÓW	37
7. ADRESACI PROGRAMU	41
8. SPOSÓB REALIZACJI, FINANSOWANIE, MONITORING I EWALUACJA	41
8.1. Sposób realizacji Programu	41
8.2. Finansowanie Programu	42
8.3. Monitorowanie i ewaluacja Programu	43
SPIS TABEL	44
SPIS WYKRESÓW	44
BIBLIOGRAFIA	45

WSTĘP

Przemoc domowa stanowi jeden z poważniejszych problemów współczesnego świata, a przeciwdziałanie temu zjawisku powinno zajmować priorytetowe miejsce wśród zadań organów państwa.

Najważniejszym dokumentem w ustawodawstwie polskim, dotyczącym powyższych kwestii jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.). Rozdział drugi poświęcony „Wolnościom, Prawom i Obowiązkom Człowieka i Obywatela” reguluje zasady zapewniające każdemu nietykalność osobistą i cielesną oraz stawia na ich straży władze publiczne. Konstytucja przyznaje każdemu prawo żądania od organów władzy publicznej szczególnej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

Szczegółową wagę, jaką państwo polskie przykładą do zwalczania zjawiska przemocy domowej demonstruje ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021r. poz.1249 tj.). Określa ona m.in. zadania organów państwa w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej¹.

Opracowanie Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024 – 2030 jest wypełnieniem zapisu art. 6 ust. 6 pkt 1. ww. Ustawy:

„Do zadań własnych samorządu województwa należy w szczególności:

- 1) *opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy domowej;*
- 2) *inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej;*
- 3) *opracowywanie ramowych programów ochrony osób doznających przemocy domowej oraz ramowych programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową, a także ramowych programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;*
- 4) *organizowanie szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, w tym obowiązkowych szkoleń dla członków zespołu interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych.*

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024 - 2030 został opracowany w oparciu o aktualnie obowiązujące akty prawne, jest spójny z ustawodawstwem krajowym oraz strategicznymi dokumentami obowiązującymi w województwie podkarpackim w tym ze Strategią Województwa Podkarpackiego. Program stanowi kontynuację jego poprzednich edycji obowiązujących w latach 2014-2020, w roku 2021, w roku 2022 oraz w roku 2023. Uwzględnia on wszystkie działania wskazane do

¹ Spurek S., Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Komentarz, Warszawa 2008, s.11

realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego szczebla wojewódzkiego w Rządowym Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024–2030, a także koresponduje z zapisami Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 -2030.

Celem głównym Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024 - 2030 jest **zwiększenie skuteczności działań podejmowanych w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w województwie podkarpackim.**

Program określa też cele szczegółowe, którym przypisano odpowiednie zadania mające doprowadzić do realizacji przyjętych założeń.

W części opisowej Programu zawarte zostały podstawowe informacje na temat zjawiska przemocy domowej oraz jego definicja. W dalszej części Programu przedstawiona została skala zjawiska przemocy domowej na poziomie ogólnopolskim i regionalnym.

Na podstawie kierunków i rodzajów zadań przewidzianych w Rządowym Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024–2030 do realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego oraz powyższej analizy badań i sprawozdań na temat zjawiska przemocy domowej na poziomie ogólnopolskim i regionalnym zostały opracowane i wyznaczone cele oraz zadania WPPPD na lata 2024 - 2030, a także wskaźniki sprawdzające ich efektywność.

W Programie uwzględnione zostały działania: profilaktyczne i edukacyjne, których celem jest uwrażliwienie społeczeństwa na występujące zjawisko przemocy, zadania dotyczące zarówno ochrony oraz wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, jak i mające na celu zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową. Odniesiono się również do działań adresowanych do specjalistów i instytucji zajmujących się problematyką przeciwdziałania przemocy domowej celem podniesienia kompetencji zawodowych jej przedstawicieli.

Program został opracowany przez powołany Uchwałą Zarządu Województwa Podkarpackiego zespół specjalistów, w skład którego weszli przedstawiciele kluczowych instytucji i organizacji, zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej na terenie województwa podkarpackiego.

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej ma charakter długofalowy, obejmuje lata 2024 – 2030. W miarę potrzeb i sytuacji społecznej, ujęte w nim działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej mogą ulegać zmianom i aktualizacjom.

Integralną część systemu przeciwdziałania przemocy domowej w województwie podkarpackim stanowią:

- Ramowy program ochrony osób doznających przemocy domowej,
- Ramowy program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową,

- Ramowy program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową, będące osobnymi dokumentami.

Projekt *Programu* poddany został konsultacjom społecznym ze specjalistami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, Radą Działalności Pożytku Publicznego Województwa Podkarpackiego oraz szerokim gronem odbiorców za pośrednictwem strony internetowej (www.rops.rzeszow.pl).

Wysokość środków finansowych przekazywanych na realizację Programu będzie corocznie określana przez Sejmik Województwa Podkarpackiego w uchwale budżetowej.

1. PODSTAWY PRAWNE WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021r., poz.1249 t.j.),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r., poz.901 t.j.),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023., poz.165 t.j.),
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r., poz. 2094 t.j.),
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r., poz. 1526 t.j.),
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r., poz. 40 t.j.),
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r., poz. 171 t.j.),
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r., poz. 2230, t.j.),
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r., poz. 1138, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r., poz. 1359, t.j.),
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r., poz. 1375 t.j.),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023r., poz.571 t.j.),
- Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U.2023 r., poz. 1605 t.j.).

Założenia do Programu opierają się także na wskazanych poniżej aktach prawnych:

- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób zatrudnionych w tych ośrodkach (Dz.U. z 2023 r., poz.1158),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta" (Dz. U. z 2023 r. poz.1870),
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 sierpnia 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej (Dz.U. z 2023 r., poz.1827),
- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej (Dz. U. z 2023 r., poz.1161),
- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej (Dz.U. z 2023 r., poz.1165),
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997, nr. 78, poz. 483 z późn. zm.).

2. ZJAWISKO PRZEMOCY DOMOWEJ – PODSTAWY TEORETYCZNE

2.1. Definicja

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021r., poz. 1249, t.j.), przez przemoc domową należy rozumieć „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”;

2.2. Cechy przemocy

- **intencjonalność**, co oznacza, iż jest celowym, zamierzonym działaniem lub zaniechaniem działania i ma na celu kontrolę nad ofiarą i jej całkowite podporządkowanie; naruszanie praw i dobra osobistego członka rodziny,
- **wykorzystywanie przewagi**, siły, naruszanie podstawowych praw człowieka: prawa do nietykalności fizycznej, godności, szacunku. Przewaga ta może odnosić się do dominacji fizycznej lub wszelkiej innej np. psychologicznej, ekonomicznej,
- **narusza prawa i dobra osobiste** – osoba stosująca przemoc wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa osoby doznającej przemocy (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.).
- **powoduje cierpienie i ból** – osoba stosująca przemoc naraża zdrowie i życie ofiary na szkody osłabiając jej zdolność do samoobrony, naraża na nieustanne zagrożenie zdrowia i bezpieczeństwa, a tym samym na życie w ciągłym lęku i destabilizacji. To z kolei jest przyczyną osłabienia mechanizmów obronnych, które w znacznym stopniu utrudnia wyjście z niszczącej sytuacji².

2.3. Rodzaje przemocy

Przemoc domowa ma różne oblicza. Możemy ją podzielić na:

- **Przemoc gorąca** (spontaniczna) – charakteryzuje się agresją słowną i fizyczną, związana jest z odreagowywaniem emocji na osobach najbliższych.
- **Przemoc chłodna** (instrumentalna) – jest pozbawiona gwałtownych wybuchów, emocji, przypomina raczej realizację z góry zaplanowanego scenariusza, często stosowana w imię fałszywie pojmowanych „wyższych celów” np. konsekwentnego wychowywania dziecka³.

2.4. Formy przemocy

Przemoc domowa może przybierać różne formy i dokonywać się przy pomocy różnych instrumentów⁴:

- **Przemoc fizyczna** – zamierzone działanie człowieka, zwrócone przeciwko fizyczności członka jego rodziny, niosące ryzyko uszkodzenia ciała, to: popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy itp.
- **Przemoc psychiczna** – wszystkie działania zmierzające do poniżenia, obrażenia, zastraszenia, pozbawienia wiary we własne możliwości, szantaż emocjonalny, „zabawa”

² Cechy przemocy, źródło: www.niebieskalinia.pl

³ Por. red. Jaszczak-Kuźmińska D., Michalska K. „Przemoc w Rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Poradnik dla pracowników pierwszego kontaktu.” – Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2010 ; str.14

⁴ Browne K., Herbert M., „Zapobieganie przemocy w rodzinie”, Warszawa 1999, s. 21

uczuciami, manipulacja, to: wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie gróźb, itp.

- **Przemoc seksualna** – zmuszanie osoby do jakiegokolwiek formy aktywności seksualnej wbrew jej woli, to: wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych, itp.
- **Przemoc ekonomiczna** – kontrolowanie finansów, odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, nie zaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny. itp. To ograniczanie dostępu do wspólnych pieniędzy, zmuszanie do proszenia o pieniądze, uniemożliwianie dostępu do konta bankowego.
- **Zaniedbanie** – stosują ją najczęściej osoby dorosłe wobec dzieci, a także członkowie rodziny wobec swoich starszych lub niepełnosprawnych najbliższych. Jest to niezaspokojenie ich podstawowych potrzeb emocjonalnych i fizycznych. O zaniedbaniu można mówić w przypadku odrzucenia emocjonalnego dziecka, braku zainteresowania jego rozwojem, sytuacją życiową, problemami, a także stanem zdrowia i higieną. Zaniedbanie to także niezaspokajanie potrzeb żywieniowych i związanych z ubiorem.
- **Cyberprzemoc** to przemoc z użyciem urządzeń elektronicznych, najczęściej telefonu bądź komputera. Bywa określana także jako cyberbullying, nękanie, dręczenie, prześladowanie w internecie. Niezależnie od określenia, jej celem zawsze jest wyrządzenie krzywdy drugiej osobie. Cyberprzemoc to – podobnie jak przemoc tradycyjna – regularne, podejmowane z premedytacją działanie wobec słabszego, który nie może się bronić.
- **Połączenie ww. form przemocy** -
Formy przemocy często występują łącznie, objawiając się w różnych postaciach i konfiguracjach.

2.5. Fazy przemocy

Osoby dotknięte przemocą domową często doświadczają kilku jej form jednocześnie. Przemoc domowa rzadko jest czynem jednorazowym, zazwyczaj, jeżeli ktoś raz zastosował przemoc wobec bliskich osób, może zastosować ją po raz kolejny. Jest procesem o długiej nawet kilkunastoletniej historii. Ma tendencję do powtarzania się według zauważalnej prawidłowości.

Cykl przemocy składa się zwykle z trzech następujących po sobie faz:

- **faza narastającego napięcia** – jest to początek cyklu, który charakteryzuje się wzrostem napięcia i natężeniem sytuacji konfliktowych;

- **faza ostrej przemocy** – następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji;
- **faza miodowego miesiąca** – jest to faza skruchy ze strony osoby stosującej przemoc, okazywania żalu, która jednak, bez specjalistycznej pomocy, kończy się nawrotem przemocy spowodowanym ponownym wzrostem napięcia. Z czasem mamy do czynienia z miodowymi tygodniami a później tylko z miodowymi dniami.

Cykle takie mogą trwać przez wiele lat, przy czym zwykle skracają się fazy "miodowego miesiąca", wydłużają i bardziej dramatycznie przebiegają fazy narastania napięcia i gwałtownej przemocy. To co kiedyś było w fazie "miodowego miesiąca" przyjemności przekształca się w unikanie przykrości, bólu i cierpienia. Po pewnym czasie faza miodowego miesiąca zanika całkowicie i pozostają tylko dwie fazy.⁵

2.6. Mechanizmy przemocy domowej

- **Syndrom wyuczonej bezradności**

To bezradność, która pojawia się w wyniku nabytych doświadczeń. Zwykle osoba doznająca przemocy poszukuje pomocy dla siebie. (...) Często jednak okazuje się, że działania mające ją ochronić, nie skutkują i nie przynoszą oczekiwanych przez nią efektów. Nabiera przekonania, że cokolwiek zrobi, to i tak nie zmieni to jej sytuacji. Ma poczucie, że jest krzywdzona, źle traktowana, że znęcanie się nad członkiem rodziny jest przestępstwem, jednak nie jest w stanie zmotywować się do działania.

- **Zjawisko prania mózgu**

Mechanizm polegający na systematycznym, świadomym i celowym oddziaływaniu na człowieka w celu zmiany jego przekonań, postaw, uczuć, potrzeb. Działanie służące temu, aby członkowie rodziny funkcjonowali zgodnie z życzeniem osoby, która stosuje przemoc. Konsekwencjami „prania mózgu” są m.in. utrata poczucia własnej wartości oraz podporządkowanie się osobie stosującej przemoc domową. Metody stosowane w „praniu mózgu” to: izolacja, poniżanie i degradacja, monopolizacja uwagi, doprowadzenie do wyczerpania, wywoływanie lęku i depresji, naprzemiennosc kary i nagrody.

- **Zespół stresu pourazowego PTSD (post traumatic stress disorder)**

Zaburzenia lękowe PTSD występują u osób które doznały napadów, gwałtów i innych traumatycznych wydarzeń, np. wojen, klęsk żywiołowych, wypadków drogowych. Dotyczą sytuacji, w których człowiek jest narażony na utratę zdrowia i życia. Nasilenie PTSD zależy od intensywności i czasu trwania traumy. Ponadto objawy PTSD są intensywniejsze u osób, które

⁵Fazy przemocy w rodzinie, źródło: www.niebieskalinia.pl

przeżyły traumę w wyniku aktywności człowieka (gwałt, przemoc domowa), niż u osób które doznały takich zjawisk naturalnych jak zjawisk powódź czy huragan. Objawami PTSD są m.in. zaburzenia snu, drażliwość, wybuchy gniewu, złości, czujność, natarczywe wspomnienia, koszmary senne.

- **Proces wiktylizacji**

Każdy „wchodząc” w związek z drugą osobą ma pewne wyobrażenia na temat swojego przyszłego życia, swojego małżeństwa, swojej rodziny. Akt przemocy burzy te wyobrażenia i wizję świata, partnera, siebie. Specjaliści nazywają to mianem burzenia utrwalonych przekonań. Osoba doznająca przemocy domowej czuje rozpacz i ma poczucie krzywdy, często na tym etapie zaczyna szukać pomocy. Niestety zdarza się, że spotyka się z nieprawidłowymi reakcjami osób, z którymi dzieli się swoimi problemami i od których oczekuje pomocy i wsparcia. Takie zachowanie przedstawicieli instytucji i służb, które przejawia się bagatelizowaniem problemów czy obwinianiem osoby doznającej przemocy nazywamy wtórnym zranieniem.

- **Syndrom sztokholmski**

Takim mianem określono mechanizm, który zaobserwowano u ofiar zamachu terrorystycznego w Sztokholmie. U osób przetrzymywanych przez terrorystów, a następnie uwolnionych przez policję pojawiły się reakcje, które większość obserwatorów uznała za irracjonalne. Otóż niedawni zakładnicy zaangażowali się w proces obrony swoich oprawców, zamiast żądać sprawiedliwości, czy nawet odwetu (co w tej sytuacji byłoby bardziej zrozumiałe). Jedna z ofiar tak związała się z terrorystą, iż zawarła z nim związek małżeński. W tej sytuacji można mówić o „patologicznej wdzięczności” za to, co zamachowiec mógł zrobić, a w rezultacie tego nie uczynił. Mógł zabić, a tego nie zrobił. Był panem ich życia i śmierci i darował im to życie, więc tylko dzięki niemu żyją. Podobny mechanizm obronny pojawia się u osób doznających przemocy domowej. Są one wdzięczne za drobne przywileje, które jeszcze mają, za „miodowe miesiące”, za chwile spokoju i namiastkę uczucia ze strony krzywdzącego je partnera, a czasem nawet za to, że żyją.

- **Mechanizm „psychologicznej pułapki”**

Wiele osób odczuwa zdziwienie, kiedy dowiaduje się, że osoba doznająca przemocy domowej tkwi w związku, który przynosi jej cierpienie, w którym jest upokarzana i w którym nie respektuje się jej praw. Tymczasem osoba doznająca przemocy domowej żyje nadzieją, że będzie lepiej. Dlatego też inwestuje w ten związek. Obwiniając siebie za całe zło, wierzy, że

jeśli bardziej się postara, to będzie lepiej. Ma poczucie, że zależy to właśnie od niej. Im więcej się stara i wkłada w to działanie więcej energii, tym trudniej jej ze związku zrezygnować.⁶

3. PRZEMOC DOMOWA W ŚWIETLE OBOWIĄZUJĄCYCH PRZEPISÓW

Przemoc domowa jako problem ogólnospołeczny ujmowany w kontekście łamania praw człowieka znalazł odzwierciedlenie w wielu dokumentach międzynarodowych.

3.1. Dokumenty międzynarodowe

3.1.1. Dokumenty ONZ

- **Karta Narodów Zjednoczonych z 1945 roku**

W preambule Karty sygnatariusze dają wyraz dążeniu do przywrócenia wiary w podstawowe prawa człowieka, w godność i wartość jednostki, równość praw mężczyzn i kobiet. W art. 55 ONZ popiera powszechne poszanowanie i przestrzeganie praw człowieka i podstawowych wolności wszystkich ludzi bez względu na rasę, płeć, język lub wyznanie.

- **Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948 roku**

Deklaracja podkreśla, że wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi pod względem swej godności i swych praw (art. 1). Każdy człowiek posiada wszystkie prawa i wolności bez względu na jakiegokolwiek różnicę rasy, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych i innych, narodowości, pochodzenia społecznego, majątku, urodzenia lub jakiegokolwiek innego stanu (art. 2). Ponadto każdy człowiek ma prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa swej osoby, a co równie ważne, nikogo nie wolno torturować ani karać lub traktować w sposób okrutny, niehumanitarny lub poniżający (art. 3 i 5).

- **Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z 1979 roku**

Dokument określany jest jako „Międzynarodowa karta praw kobiet”. Zakazuje jakiegokolwiek różnicowania, wykluczania lub ograniczania ze względu na płeć, które umniejszają lub unieważniają prawa człowieka i podstawowe wolności kobiet. Jednym z ważniejszych założeń Konwencji jest stwierdzenie, iż obowiązki państwa w zakresie likwidacji dyskryminacji kobiet dotyczą nie tylko sfery publicznej, lecz również prywatnej, w tym pełnej zdolności prawnej oraz równości w małżeństwie i rodzinie (art. 2 i 16).

- **Deklaracja Wiedeńska i Program Działań z 1993 roku**

Dokument mówi o wciąż obecnej przemocy ze względu na płeć. Podkreśla, iż prawa człowieka dotyczące kobiet i dziewczynek są niezbywalną, integralną i niepodzielną częścią

⁶ <https://kcpu.gov.pl/przemoc/charakterystyka-zjawiska-przemocy-w-rodzinie/>

powszechnych praw człowieka. Przemoc ze względu na płeć i wszelkie formy molestowania i wykorzystywania seksualnego stoją w sprzeczności z godnością i wartością człowieka i muszą zostać wyeliminowane.

- **Deklaracja o eliminacji przemocy wobec kobiet z 1993 roku**

Dokument ten stwierdza, że przemoc wobec kobiet stanowi pogwałcenie praw i fundamentalnych wolności kobiet. Każde państwo ma obligatoryjnie potępiać przemoc wobec kobiet i nie może powoływać się na żaden obyczaj, tradycję lub względy religijne, aby unikać wypełniania swoich obowiązków w zakresie jej wyeliminowania (art. 4).

- **Deklaracja Pekińska i Platforma Działania z 1995 roku**

Sygnatariusze Deklaracji zobowiązują się do respektowania równości praw i wrodzonej ludzkiej godności kobiet i mężczyzn, prawa do rozwoju, likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet oraz eliminacji przemocy wobec kobiet. Dokument zobowiązuje do zapewnienia kobietom i dziewczętom pełnego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności. Platforma Działania to dokument końcowy Konferencji Pekińskiej. Wskazuje na dwanaście obszarów, które mają kluczowe znaczenie dla walki z dyskryminacją kobiet oraz określa działania, które w ciągu najbliższych lat miały podjąć w tym celu rządy, instytucje międzynarodowe, organizacje pozarządowe i sektor prywatny.

- **Dokumenty Rady Europy**

Rada Europy jest jedną z najważniejszych organizacji tworzących standardy prawno - międzynarodowe w Europie. Wiele z jej konwencji stanowi część prawa unijnego, wiele konwencji jest otwartych także dla państw spoza RE oraz dla Unii Europejskiej.

Akty prawne Rady Europy dotyczące problemu przemocy domowej to:

- ✓ Rekomendacja Komitetu Ministrów Rec.(2002)5 w sprawie ochrony kobiet przed przemocą z dnia 30 kwietnia 2002 roku
- ✓ Rekomendacja Rady Europy 1450 (2000) dotycząca przemocy wobec kobiet w Europie
- ✓ Rekomendacja Komitetu Ministrów R (90) 2 w sprawie reakcji społecznych na przemoc w rodzinie z dnia 15 stycznia 1990 roku
- ✓ Rekomendacja Komitetu Ministrów R (85) 4 w sprawie przemocy w rodzinie z dnia 26 marca 1985 roku
- ✓ Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej

3.1.2. Dokumenty Unii Europejskiej

- **Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2000 roku**

Dokument zapewnia o nienaruszalności, ochronie i poszanowaniu godności osobistej człowieka (art.1), o poszanowaniu ludzkiej integralności fizycznej i psychicznej (art.3). Potwierdza zakaz stosowania tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub

karania (art.4), zakaz handlu ludźmi (art. 5), prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego (art. 6), a także zakaz dyskryminacji, w tym ze względu na płeć (art. 21).

- **Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie obecnej sytuacji oraz przyszłych działań w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet - 2004/2220 (INI)**
- **Program Daphne**
Celem programu jest zapobieganie przemocy wobec kobiet, młodzież i dzieci oraz jej wykorzenienie. W ramach tego programu UE finansuje działania prowadzone przez organizacje pozarządowe, samorządy lokalne, ośrodki badawcze itp. w celu zwalczania tego rodzaju przemocy.
- **Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE** z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar,
- **Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE** z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (w sprawach karnych),
- **Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE** z dnia 13 grudnia 2011r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW,
- **Dyrektywa 2012/29/UE Parlamentu Europejskiego i Rady** z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW.

3.2. Prawo polskie wobec problemu przemocy domowej

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997, nr. 78, poz. 483 z późn. zm.)**
Ochronę osób, w tym dzieci, przed przemocą domową gwarantuje Konstytucja RP. Art. 40 mówi, że „nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych”. Kolejny - „każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym” (art. 47). „Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych” (art. 71, pkt 1). „Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka. Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka” (art. 72).

- **Kodeks Karny (Dz. U. z 2022 r., poz. 1138, z późn. zm.)**

Art. 207, § 1-3 kk uznaje przemoc domową za przestępstwo – „*Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5; Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8; Jeżeli czyn określony w § 1 lub 1a połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10; Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1-2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.*”

Znęcanie się musi mieć charakter wielokrotny, powtarzalny, wyjątkowo może to być również działanie jednorazowe, lecz intensywne i rozciągnięte w czasie. Jeśli zachowanie jednorazowe nie posiada powyższych cech traktowane jest jako inne przestępstwo – naruszenie nietykalności, uszczerbek na zdrowiu, groźba karalna. Zaniechanie określonego działania przez sprawcę także może rodzić dla niego odpowiedzialność karną. Do zaistnienia przestępstwa znęcania wystarczy, że sprawca dopuszcza się tylko jednego z rodzajów przemocy (tzn. psychicznej lub fizycznej). Również wymuszanie współżycia seksualnego, w tym także gwałt w małżeństwie jest przestępstwem – sprawca może wtedy również odpowiadać z art. 197 k.k.

- **Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359, t.j.)**

Realizacji uprawnień osób pokrzywdzonych służą również przepisy Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego. Omówione są tam następujące kwestie:

- ✓ sądowe ustalenie ojcostwa,
- ✓ obowiązek rodziców do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka,
- ✓ warunki orzekania separacji i rozwodu,,
- ✓ orzekanie o winie w rozkładzie pożycia małżeńskiego,
- ✓ rozstrzygnięcie o władzy rodzicielskiej,
- ✓ sposób korzystania ze wspólnego mieszkania w przypadku rozwodu,
- ✓ warunki żądania od rozwiedzionego małżonka środków na utrzymanie.

- **Ustawa z dnia 29 lipca z 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021r., poz.1249 t.j.)**

Ustawa m.in. wskazuje rozwiązania, które mają zapewnić lepszą ochronę prawną osobom doświadczającym przemocy domowej. Zgromadzone w jednej ustawie przepisy znajdujące się dotychczas w różnych aktach prawnych mają usprawnić system pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej. Ustawa zobowiązuje również gminy i powiaty m.in. do tworzenia własnych programów przeciwdziałania przemocy domowej, prowadzenia

poradnictwa, interwencji kryzysowej, tworzenia zespołów interdyscyplinarnych, prowadzenia ośrodków wsparcia dla osób doświadczających przemocy oraz, co również istotne, do przygotowania i prowadzenia programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową.

Dokumenty programowe:

- **Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej**

Zadaniem Programu jest wprowadzenie w życie szerokiego spektrum działań mających na celu zarówno zwrócenie uwagi opinii publicznej na zjawisko przemocy domowej, ochronę i pomoc osobom dotkniętym przemocą, działania wobec osób stosujących przemoc domową oraz zwiększenie profesjonalizmu służb społecznych w udzielaniu pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej. Każde z tych działań zostało przypisane konkretnym organizacjom i instytucjom odpowiedzialnym za jego realizację.

- **Program Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Prześwstwem**

Program jest odpowiedzią na zdiagnozowaną potrzebę wprowadzenia jednolitych standardów pomocy osobom pokrzywdzonym przześwstwem i świadkom przześwstw. Celem Programu jest udzielanie pomocy osobom pokrzywdzonym przześwstwem oraz osobom im najbliższym, udzielanie pomocy świadkom i osobom im najbliższym, wsparcie i rozwój instytucjonalnego systemu pomocy osobom pokrzywdzonym przześwstwem i świadkom poprzez utworzenie Sieci Pomocy Osobom Pokrzywdzonym.

4. SKALA PROBLEMU PRZEMOCY DOMOWEJ

Przemoc domowa jest złożonym zjawiskiem a dokładny pomiar jego skali zarówno na świecie jak i w Polsce nie jest możliwy. Dzieje się tak z kilku powodów: oficjalne statystyki nie obejmują niezgłaszanych przypadków przemocy, najczęściej bywa ona ukrywana w „czterech ścianach”, dodatkowo przemoc kamufLOWANA bywa innymi problemami rodzinnymi.

Można jednak próbować oszacować skale zjawiska przemocy domowej za pomocą dostępnych źródeł informacji. Są nimi między innymi statystyki Policji (przeprowadzone interwencje, uruchomione procedury „Niebieskie Karty”) czy dane zbierane przez podmioty (instytucje i organizacje) udzielające pomocy specjalistycznej osobom doznającym przemocy domowej oraz prowadzące oddziaływania wobec osób stosujących przemoc domową, a także ogólnopolskie badania populacyjne.

4.1. Charakterystyka problemu przemocy domowej w aspekcie ogólnopolskim

Ogólnie dostępne wyniki i raporty z badań prowadzonych w obszarze przemocy domowej w ostatnich latach w Polsce są ważnym źródłem wiedzy o zakresie jej występowania.

Pierwszym źródłem wiedzy jest badanie pn. „*Ogólnopolska diagnoza infrastruktury wsparcia osób dotkniętych przemocą oraz ocena efektywności i skuteczności stosowanych form pomocy*” zrealizowane w 2017 roku na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Głównym celem badania było wskazanie mocnych i słabych stron funkcjonującej infrastruktury wsparcia osób dotkniętych przemocą. Wśród mocnych stron systemu uznano: dużą liczbę placówek wspierających osoby doznające przemocy domowej, różnorodność form oferowanej pomocy, wzrost zaufania osób dotkniętych przemocą do instytucji je wspierających, pozytywne oddziaływanie procedury „Niebieskie karty”, dostępność informacji na temat oferowanych form pomocy, indywidualne podejście do każdej osoby dotkniętej przemocą, zwiększenie się liczby programów i projektów pomocowych, możliwość wykorzystania różnorodnych kanałów informacyjnych oraz realizowanie działań profilaktycznych i interwencyjnych. Badanie wskazuje również obszary wymagające poprawy, w tym słabo rozwiniętą infrastrukturę wsparcia dla osób doznających przemocy domowej w małych miejscowościach i na obszarach wiejskich (małą liczbę miejsc noclegowych, zbyt długi czas oczekiwania na poszczególne formy pomocy np. pomoc prawna, braki kadrowe, jak również negatywne nastawienie osób dotkniętych przemocą do zmiany swojej sytuacji życiowej oraz ich niechęć do zgłaszania problemu.

Badania podkreśliły istnienie różnorodnych placówek wspierających osoby dotknięte przemocą a ich liczba zależy od wielkości miejscowości, im większa miejscowość, tym większa dostępność placówek wsparcia. Punkty konsultacyjne cieszą się największą dostępnością, stanowią blisko 2/3 infrastruktury wsparcia na terenie Polski (64,92%). Wśród innych placówek zapewniających wsparcie osobom dotkniętym przemocą domową znalazły się obwódki interwencji kryzysowej (26,15%), specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej (4,46%), ośrodki wsparcia (2,81%), jak również domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (1,66%).

Badania pokazały również wzrost zaufania osób doznających przemocy domowej do instytucji oferujących im wsparcie, co może być następstwem skuteczności procedury „Niebieskie karty” oraz stopniem profesjonalizmu i różnorodności pomocy.

Ww. badania podkreśliły rolę działań profilaktycznych (edukacyjnych, informacyjno – promocyjnych) oraz interwencyjnych w przeciwdziałaniu przemocy. Niewątpliwie ich zasługą jest przede wszystkim zwracanie uwagi potencjalnych świadków przemocy, osób ją

stosujących oraz osób jej doświadczających na problem przemocy oraz wskazywanie możliwości uzyskania pomocy⁷.

Kolejnym źródłem wiedzy o przemocy domowej jest badanie przeprowadzone w 2019 roku na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pn. „*Badanie skuteczności pomocy udzielanej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie*”, ich respondentami były osoby doznające przemocy korzystające ze wsparcia, jak i przedstawiciele instytucji i organizacji udzielających pomocy.

Wyniki badań pokazały, że wysoko jest oceniane interdyscyplinarne podejście w zakresie pomocy udzielanej osobom pokrzywdzonym. Pozytywnie jest oceniana praca zespołów interdyscyplinarnych oraz współpraca interdyscyplinarna na poziomie gmin, prowadzona w celu obejmowania kompleksowym wsparciem osób doświadczających przemocy domowej.

Badania podkreśliły także rolę procedury „Niebieskie kraty”, która jest podstawowym narzędziem wykorzystywanym w procesie obejmowania wsparciem osób dotkniętych przemocą. Potwierdzają to opinie pracowników instytucji pomocowych, jak i 90% badanych osób dotkniętych przemocą domową, które były objęte pomocą służb i instytucji. Wsparcie w ramach „Niebieskie Karty” jest oceniane pozytywnie i w większości przypadków wsparcie to definitywnie bądź przynajmniej częściowo rozwiązuje problem przemocy domowej. Dodatkowo warto wskazać, iż osoby nią objęte oceniają, że w największym stopniu zaangażowani w podejmowanie działań w jej ramach pozostają przedstawiciele jednostek pomocy społecznej oraz Policji (81% oraz 78% respondentów)⁸.

Z innego badania realizowanego na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w 2019r. pn. „*Ogólnopolska diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie*” wynika, iż zwiększa się świadomość Polaków na temat zjawiska przemocy w rodzinie, jak i mechanizmów doznawania przemocy. Głównym celem badania było dokonanie diagnozy skali zjawiska przemocy w Polsce, w szczególności zidentyfikowanie przekonań i stereotypów na temat przemocy, określenie skali i charakterystyki zjawiska oraz stworzenie wielowymiarowej charakterystyki osób dotkniętych przemocą domową i osób stosujących przemoc.

Według Polaków przemoc domowa jest zjawiskiem stosunkowo częstym. W opinii ankietowanych najbardziej rozpowszechniona jest przemoc psychiczna i przemoc fizyczna. Na poziomie deklarowanym zdecydowana większość Polaków nie myśli o przemocy domowej w sposób stereotypowy i potrafi zidentyfikować zachowania, które świadczą o istnieniu przemocy. Aż ok. 85-90% Polaków identyfikuje różne sytuacje, które świadczą o występowaniu przemocy jako nieakceptowalne, co potwierdza większą świadomość

⁷ <https://www.gov.pl/web/rodzina/diagnozy-zjawiska-przemocy-w-rodzinie> (23.11.2023 r.)

⁸ <https://www.gov.pl/web/rodzina/obowiazujace-akty-praw-przemoc> (23.11.2023 r.)

społeczną na temat zjawiska przemocy. Wciąż jednak około 10% dorosłych Polaków uznaje różnego rodzaju zachowania przemocowe za normalne.

Istotne wydaje się to, iż większość Polaków uważa, że prawo w Polsce w niedostatecznym stopniu chroni osoby doznające przemocy domowej oraz, że pomaganie osobom krzywdzonym jest obowiązkiem moralnym każdego człowieka⁹.

Dodatkowym źródłem informacji o zjawisku przemocy domowej i jego skali są dane statystyczne udostępniane przez Policję. Policja jest najczęściej pierwszą instytucją, która w wyniku prowadzonych czynności służbowych uzyskuje informacje o wystąpieniu przypadku przemocy domowej i ma formalne kompetencje do zareagowania na takie zdarzenie poprzez uruchomienie procedury „Niebieskie Karty”.

Tabela 1. Liczba formularzy „Niebieska Karta - A” sporządzonych przez funkcjonariuszy Policji w latach 2019 – 2022.

Rok	Liczba formularzy „Niebieska Karta - A”
2019	74 313
2020	72 601
2021	64 250
2022	61 645

Źródło: <https://statystyka.policja.pl/>

Szczegółowe dane dotyczące podjętych działań przez Policję w procedurze „Niebieskie Karty” w 2022 r. przedstawia poniższa tabela:

Tabela 2. Dane dotyczące podjętych w 2022 r. przez Policję działań w procedurze „Niebieska karta”

Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta”	61 645
Liczba formularzy wszczynających procedurę	52 569
Liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury	9 076
Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą (ogółem)	71 631
Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą - kobiet	51935

⁹ <https://static.im-g.pl/im/5/26198/m26198755,WYNIKI-BADANIA.pdf> (23.11.2023 r.)

Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą - mężczyźni	8 714
Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą - nieletnich	10 982
Ogólna liczba osób podejrzanych o przemoc	62 244
Liczba osób podejrzanych o stosowanie przemocy – kobiet	6 497
Liczba osób podejrzanych o stosowanie przemocy - mężczyźni	55 426
Liczba osób podejrzanych o stosowanie przemocy - nieletnich	321
Ogólna liczba osób podejrzanych o stosowanie przemocy będących pod wpływem alkoholu	31 807
Osoby podejrzane o stosowanie przemocy pod wpływem alkoholu - kobiety	1 807
Osoby podejrzane o stosowanie przemocy pod wpływem alkoholu mężczyźni	29 901
Osoby podejrzane o stosowanie przemocy pod wpływem alkoholu - nieletni	34
Liczba dzieci umieszczonych w nie zagrażającym im miejscu (np. rodzina zastępcza, dalsza rodzina, placówka opiekuńcza)	566

Źródło: <https://statystyka.policja.pl/>

Funkcjonariusze Policji w 2022 r. wypełnili łącznie 61 645 formularzy „Niebieska Karta – A”. Liczba osób, co do których istniało podejrzenie, że były dotknięte przemocą wyniosła ogółem 71 631, z czego 51 935 stanowiły kobiety, 10 982 osoby małoletnie, zaś 8 714 mężczyźni.

W 2021 roku dane były zbliżone; formularzy „Niebieska Karta – A” wypełniono ogółem 64 250. Wówczas liczba osób, co do których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą ogółem wynosiła 75 761, w tym 55 112 stanowiły kobiety, osoby małoletnie 11 129, a mężczyźni 9 520. Z policyjnych statystyk wynika, że mimo, iż liczba przypadków przemocy domowej spada od 2014 roku (wtedy liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” wynosiła ogółem 77 808; a łączna liczba osób, co do których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą wynosiła 105332), to przypadki przemocy wciąż są poważnym problemem w społeczeństwie.

4.2. Skala problemu na terenie województwa podkarpackiego

Województwo podkarpackie to jedno z szesnastu województw utworzonych w 1999 r. o powierzchni 17 846 km² (stan na 1 styczeń 2021), obejmuje 21 powiatów ziemskich oraz 4 miasta na prawach powiatu. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego z 30 grudnia 2022 r. obszar województwa zamieszkiwało 2 079 098 mieszkańców, z czego 51,1% stanowią kobiety (1 061 474), a 48,9% mężczyźni (1 017 624).

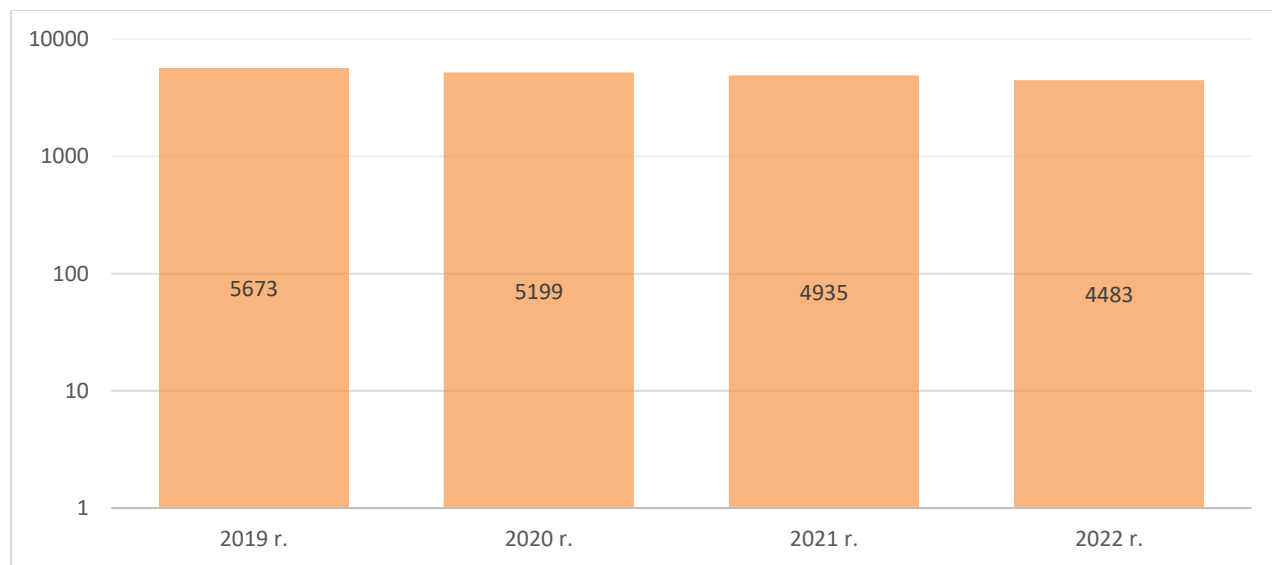
Wyrazem skali problemu przemocy domowej na terenie województwa podkarpackiego są przede wszystkim informacje dotyczące tego zjawiska społeczne pochodzące z ośrodków pomocy społecznej oraz raporty policyjne z przeprowadzonych interwencji domowych.

Wydział Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie pozyskuje corocznie informacje dotyczące przemocy domowej z ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących na terenie województwa podkarpackiego.

Według danych uzyskanych przez PUW nastąpił spadek skali przemocy domowej w województwie podkarpackim na przestrzeni ostatnich lat.

W 2022 r. problem przemocy domowej dotknął 4 483 rodzin z terenu województwa podkarpackiego.

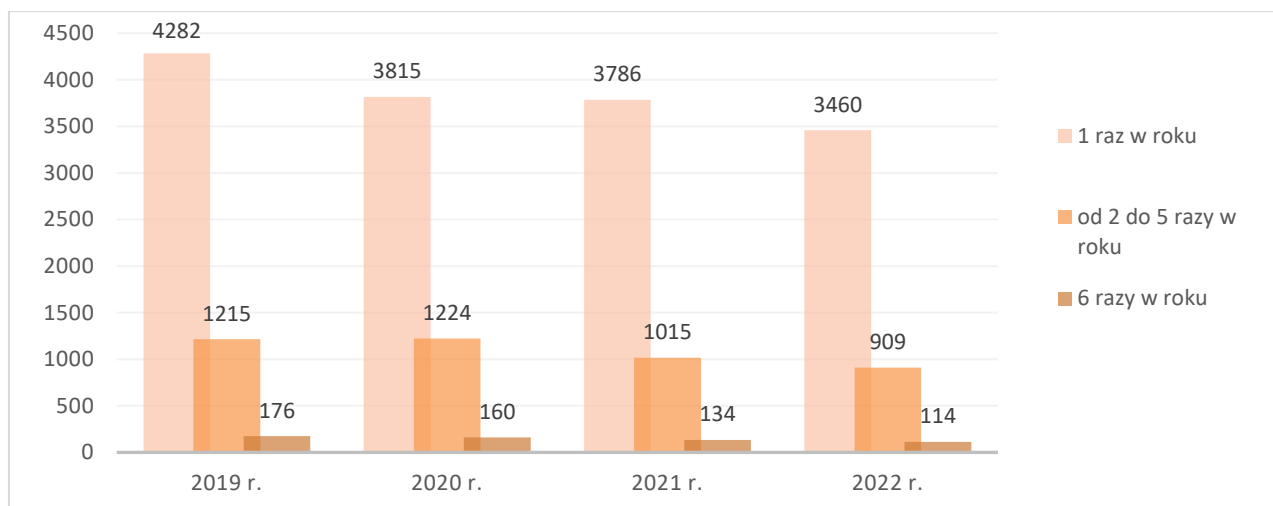
Wykres 1. Skala przemocy domowej w województwie podkarpackim w latach 2019 – 2022 ze względu na liczę rodzin w których występuje problem przemocy domowej

Źródło: dane Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie

Przemoc jest zjawiskiem najczęściej niejednokrotnym, powtarzającym się. Osoba stosująca przemoc nie zaprzestanie jej stosowania, jeżeli się jej nie powstrzyma.

Wykres 2. Częstotliwość występowania problemu przemocy domowej w województwie podkarpackim w poszczególnych latach, w okresie od 2019 r. do 2022 r.

Źródło: dane Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie

Z informacji uzyskanych z PUW wynika, że przemoc domowa dotknęła w 2022 r. łącznie 6734 osób. Grupę najczęściej poszkodowanych osób w wyniku przemocy domowej stanowiły kobiety - 3853 osoby oraz dzieci do 18 roku życia - 2065 osób. Najrzadziej osobami doznającymi przemocy byli mężczyźni - 816 osób.

Najczęściej zgłaszaną formą przemocy przez osoby jej doświadczające jest przemoc fizyczna.

Tabela 3. Najczęściej wymieniane formy stosowanej przemocy w 2022 r.

Ogólna liczba przypadków przemocy	Liczba zgłaszających OPS
Przemoc fizyczna	160
Przemoc psychiczna	159
Przemoc ekonomiczna	45
Zaniedbywanie	35
Przemoc seksualna	31

Źródło: dane Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie

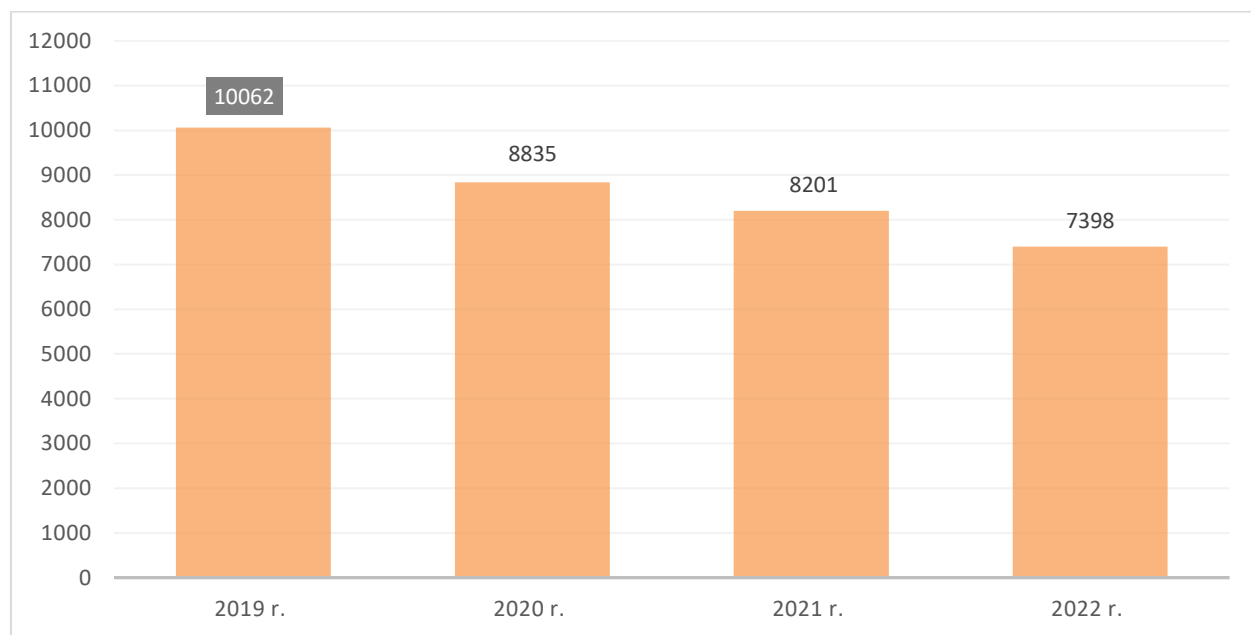
Tabela 4. Liczba osób poszkodowanych w wyniku przemocy domowej w województwie podkarpackim – dane za 2022 r.

Ogółem osoby poszkodowane	Kobiety	Mężczyźni	Dzieci (do 18 lat)
7398	4190	887	2321
% do ogółu poszkodowanych	57%	12%	31%

Źródło: dane Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie

Porównanie ogólnej liczby osób poszkodowanych w wyniku przemocy domowej w latach 2019 – 2022 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3. Liczba osób poszkodowanych w wyniku przemocy domowej w województwie podkarpackim w latach 2019 – 2022

Źródło: dane Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie

Wydział Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego nie odnotował w ostatnich latach znacznego wzrostu ilości wszczynanych przez ośrodki pomocy społecznej w województwie podkarpackim spraw w ramach procedury „Niebieskie Karty - A”.

Tabela 5. Liczba „Niebieskich Kart - A” założonych przez ośrodki pomocy społecznej w województwie podkarpackim w latach 2019 – 2022

	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Liczba założonych „Niebieskich Kart - A”	602	531	626	558

Źródło: dane Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie

Według danych uzyskanych z ośrodków pomocy społecznej działających na terenie województwa podkarpackiego wynika, że osobami stosującymi przemoc domową zdecydowanie częściej są mężczyźni.

Tabela 6. Dane ośrodków pomocy społecznej z terenu województwa podkarpackiego dotyczące przemocy domowej – z uwagi na osoby stosujące przemoc za lata 2019 – 2022

Rok	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Małoletni (do 18 r.ż.)
2019 r.	5837	590	5219	28
2020 r.	5401	567	4814	20
2021 r.	5088	542	4530	16
2022 r.	4564	547	4003	14

Źródło: dane Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie

Jak wynika z powyższych danych odnotowuje się zjawisko przemocy domowej na terenie województwa podkarpackiego. Jednak w 2022 roku zarówno liczba rodzin dotkniętych przemocą domową jak i osób stosujących przemoc domową jest niższa niż w poprzednich latach, co wynika prawdopodobnie z trwającej wówczas epidemii COVID oraz wynikających z tego ograniczeń w działaniu instytucji.

Pierwszy sygnał o tym, że w danej rodzinie dzieje się źle trafia najczęściej do Policji, jako jednego z podmiotów władnych do założenia formularza „Niebieska Karta”. Według policyjnych danych dotyczących procedury „Niebieskie Karty” można wskazać, że w związku z zaistnieniem przemocy domowej na terenie województwa podkarpackiego, w roku 2022 policjanci przeprowadzili 3283 interwencje dotyczących przemocy domowej. Dane przedstawione poniżej przedstawiają zaledwie pewien odsetek tego zjawiska. Nie uwzględniają bowiem nie zgłoszonych przypadków przemocy w rodzinie oraz formularzy „Niebieska Karta” założonych przez inne instytucje.

Tabela 7. Liczba formularzy „Niebieska Karta - A” sporządzona przez funkcjonariuszy Policji na terenie województwa podkarpackiego w latach 2019 – 2022 wg. miejsca zamieszkania osoby doświadczającej przemocy

Rok	Niebieskie Karty ogółem	Miasto	Wieś
2019	4670	1653	3017
2020	4236	1526	2710
2021	3617	1268	2349
2022	3283	1222	2061

Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie

Dokonując analizy powyższych danych należy zauważyć, że przemoc domowa częściej dotyka terenów wiejskich, niż miejskich.

Poniżej przedstawiono w formie tabelarycznej dane dotyczące liczby sporządzonych formularzy „Niebieska Karta – A” przez poszczególne Komendy Policji funkcjonujące na terenie województwa podkarpackiego.

Tabela 8. Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” sporządzonych przez poszczególne jednostki KMP/KPP woj. podkarpackiego w 2022 r.

Jednostki KMP / KPP woj. podkarpackiego	2022
KMP Krosno	258
KMP Przemyśl	220
KMP Rzeszów	448
KMP Tarnobrzeg	150
KPP Brzozów	87
KPP Dębica	178
KPP Jarosław	164
KPP Jasło	247
KPP Kolbuszowa	174
KPP Lesko	45
KPP Leżajsk	146

KPP Lubaczów	51
KPP Łańcut	159
KPP Mielec	204
KPP Nisko	179
KPP Przeworsk	72
KPP Ropczyce	113
KPP Sanok	142
KPP Stalowa Wola	127
KPP Strzyżów	87
KPP Ustrzyki Dolne	32

Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie

5. ZASOBY INSTYTUCJONALNE W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM

W województwie podkarpackim istnieje szereg instytucji udzielających pomocy osobom poszkodowanym w wyniku przemy. W pierwszej kolejności jest to:

W pierwszej kolejności jest to:

- **Policja**

Zgodnie z Ustawą o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 roku, do podstawowych zadań policji należą: ochrona życia i zdrowia ludzi, ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi, wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców, w tym prowadzenie interwencji w przypadku występowania przemocy domowej, zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej doraźnego bezpieczeństwa, prowadzenie działań prewencyjnych wobec osób stosujących przemoc domową.

Na terenie województwa podkarpackiego znajduje się:

- ✓ 4 Komedy Miejskie Policji
- ✓ 17 Komend Powiatowych Policji

W obiektach Policji na terenie województwa podkarpackiego funkcjonują pomieszczenia służące do przesłuchań świadków w trybie art. 185 a i 185 b kpk, tzw. przyjazne pokoje

przesłuchań („Niebieskie pokoje”). Według stanu na dzień 31 grudnia 2022 r. w obiektach Policji znajduje się 10 tego typu pomieszczeń.

Źródło: dane Wojewódzkiej Komendy Policji w Rzeszowie

Tabela 9. Lokalizacja i liczba przyjaznych pokoi przesłuchań na terenie Województwa Podkarpackiego w 2022 r.

Lokalizacja przyjaznych pokoi przesłuchań	Liczba pomieszczeń
Komenda Miejska Policji w Przemyślu	1
Komenda Powiatowa Policji w Jarosławiu	1
Komenda Powiatowa Policji w Lesku	1
Komenda Powiatowa Policji w Lubaczowie	1
Komenda Powiatowa Policji w Łąncucie	1
Komenda Powiatowa Policji w Nisku	1
Komenda Powiatowa Policji w Sanoku	1
Komenda Powiatowa Policji w Stalowej Wola	1
Komenda Powiatowa Policji w Ustrzykach Dolnych	1
Policyjna Izba Dziecka Komenda Wojewódzka Policji w Rzeszowie	1
Łącznie:	10

Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie

• Służba zdrowia

Do zadań ochrony zdrowia należy: udzielenie podstawowej pomocy medycznej oraz przeprowadzenie rozmowy umożliwiającej rozpoznanie przemocy i pokierowanie osoby krzywdzonej do miejsc, gdzie może uzyskać pomoc.

Do obowiązków pracownika służby zdrowia należy także wydanie zaświadczenia lekarskiego o doznanych obrażeniach i poinformowanie osoby pokrzywdzonej o miejscach i warunkach wystawienia obdukcji.

Obowiązkiem pracowników ochrony zdrowia jest również powiadomienie organów ścigania czy uruchomienie procedury „Niebieskiej Karty” gdy zachodzi podejrzenie popełnienia przestępstwa (np. uszkodzenia ciała, wykorzystania seksualnego).¹⁰

Aby skutecznie zapobiegać nawrotom sytuacji patologicznej, jaką jest niewątpliwie zjawisko przemocy domowej niezbędne jest podjęcie skoordynowanych działań psychologicznych i społecznych.

¹⁰ www.niebieskalinia.info/index.php/zadania-sluzb/54-ochrona-zdrowia (23.11.2023 r.)

Niezbędna jest kompleksowa pomoc wykwalifikowanych: psychologów, terapeutów, prawników i specjalistów z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

Do realizacji tych zadań powołano specjalistyczne instytucje działające na polu pomocy społecznej. Są to zarówno ośrodki organizowane przez administracje rządową i samorządową jak i organizacje pozarządowe.

- **Podmioty świadczące pomoc z Funduszu Sprawiedliwości**

Wszystkie osoby pokrzywdzone przemocą domową mogą skorzystać z pomocy oferowanej przez Fundusz Sprawiedliwości. Informacje na temat Sieci Pomocy Pokrzywdzonym są dostępne na stronie internetowej Funduszu Sprawiedliwości:

<https://www.funduszsprawiedliwosci.gov.pl/>

Fundusz Sprawiedliwości zapewnia natychmiastową i bezpłatną pomoc doraźną osobom pokrzywdzonym przestępstwem, świadkom oraz osobom im najbliższym.

W ramach bezpłatnej pomocy można skorzystać z:

- pomocy prawnej,
- pomocy psychologicznej,
- pomocy materialnej.

Lista podmiotów udzielających wsparcia w ramach Sieci Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przystępstwem dostępna jest na stronie internetowej:

<https://www.funduszsprawiedliwosci.gov.pl/pl/znajdz-osrodek-pomocy>

Wniosek o pomoc można złożyć przy wykorzystaniu platformy ePUAP:

<https://www.funduszsprawiedliwosci.gov.pl/pl/pomoc-zdalna-epuap/>

Istnieje możliwość kontaktu z całodobową Liniją Pomocy Pokrzywdzonym +48 222 309 900. Infolinia jest dostępna całodobowo, w tym w języku angielskim, rosyjskim i ukraińskim.

Można również zadzwonić na całodobową Liniją Pomocy Pokrzywdzonym +48 222 309 900. Przez całą dobę można dzięki niej anonimowo uzyskać informacje o możliwości pomocy, szybką poradę psychologiczną i prawną, a także umówić się na spotkanie ze specjalistami w dowolnie wybranej placówce, działającej w ramach Sieci Pomocy Osobom Pokrzywdzonym, na terenie całej Polski. Kontakt możliwy jest również za pośrednictwem poczty elektronicznej: info@numerosos.pl¹¹.

Wśród **instytucji administracji publicznej** wyróżnić należy:

1. Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie

Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie funkcjonują w każdym z miast powiatowych. W województwie podkarpackim jest ich **21**. Znajdują się one w: Brzozowie, Dębicy, Jarosławiu, Jaśle, Kolbuszowej, Krośnie, Lesku, Leżajsku, Lubaczowie, Łańcucie, Mielcu, Nisku, Przemyślu,

¹¹ <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/podmioty-swiauczace-pomoc>

Przeworsku, Ropczycach, Rzeszowie, Sanoku, Stalowej Woli, Strzyżowie, Tarnobrzegu i Ustrzykach Dolnych. Dodatkowo w miastach na prawach powiatu zadania PCPR realizują: MOPS w Rzeszowie, MOPS w Przemyślu oraz MOPR w Krośnie i MOPR w Tarnobrzegu¹².

Podstawowym celem działalności PCPR jest udzielanie pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym: dzieciom, rodzinom, osobom starszym, chorym i z niepełnosprawnościami, a także zabezpieczenie dzieciom pieczy zastępczej w przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania przez rodziców.

Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie realizują zadania powiatu z zakresu pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania przemocy domowej, w szczególności: prowadzą specjalistyczne poradnictwo, udzielają informacji o prawach i uprawnieniach, prowadzą ośrodki interwencji kryzysowej, tworzą i prowadzą ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej oraz specjalistyczne ośrodki wsparcia.

2. Ośrodki Pomocy Społecznej (miejskie i gminne)

Ośrodki Pomocy Społecznej stanowią najliczniejszą sieć - jest ich w województwie podkarpackim **160**. Celem działania ośrodków pomocy społecznej (zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej) jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których same nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Tabela 10. Wykaz Ośrodków Pomocy Społecznej na terenie Województwa Podkarpackiego wg. powiatów

L.p.	POWIAT	Miejscowości, w których zlokalizowane są Ośrodki Pomocy Społecznej	Ilość ośrodków w powiecie
1	Bieszczadzki	Czarna B., Lutowiska, Ustrzyki Dolne	3
2	Brzozowski	Brzozów, Domaradz, Dydnia, Haczów, Jasienica Rosielna, Nozdrzec	6
3	Dębicki	MOPS Dębica, CUS Dębica, Brzostek, Czarna D., Jodłowa, Pilzno, Żyraków	7
4	Jarosławski	MOPS Jarosław, GOPS Jarosław, Laszki, Pawłosiów, Pruchnik, MOPS Radymno, GOPS Radymno, Rokietnica, Roźwienica, Wiązownica, Chłopice	11
5	Jasielski	MOPS Jasło, GOPS Jasło, Brzyska, Dębowiec, Kołaczyce, Krempna, Nowy Żmigród, Osiek Jasielski, Skołyszyn, Tarnowiec	10

¹² Dane Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie

6	Kolbuszowski	Cmolas, Kolbuszowa, Majdan Królewski, Niwiska, Ranizów, Dzikowiec	6
7	Krośnieński	Krosno, Chorkówka, Dukla, Iwonicz-Zdrój, Jedlicze, Korczyna, Krościenko, Wyżne, Miejsce Piastowe, Rymanów, Wojaszówka, Jaśliska	11
8	Leski	Baligród, Cisna, Lesko, Olszanica, Solina z/s Polańczyk	5
9	Leżajski	MOPS Leżajsk, GOPS Leżajsk, Grodzisko Dolne, Kuryłówka, Nowa Sarzyna	5
10	Lubaczowski	Cieszanów, Horyniec Zdrój, MOPS Lubaczów, GOPS Lubaczów, Narol, Oleszyce, Stary Dzików, Wielkie Oczy	8
11	Łańcucki	Białobrzegi, Czarna Ł., MOPS Łańcut, GOPS Łańcut, Markowa, Rakszawa, Żółnia	7
12	Mielecki	Borowa, Czermin, Gawłuszowice, MOPS Mielec, GOPS Mielec, Padew Narodowa, Przecław, Radomyśl Wielki, Tuszów Narodowy, Wadowice Górne	10
13	Niżański	Harasiuki, Krzeszów, Jarocin, Jeżowe, Nisko, Rudnik nad Sanem, Ulanów	7
14	Przemyski	MOPS Przemyśl, GOPS Przemyśl, Bircza, Dubiecko, Fredropol, Krasiczyn, Krzywczka, Medyka, Orły, Stubno, Żurawica	11
15	Przeworski	Adamówka, Gac, Jawornik Polski, Kańczuga, MOPS Przeworsk, GOPS Przeworsk, Sieniawa, Tryńcza, Zarzeczce	9
16	Ropczycko – Sędziszowski	Iwierzycy, Ostrów, Ropczyce, Sędziszów Małopolski, Wielopole Skrzyńskie.	5
17	Rzeszowski	Rzeszów, Błażowa, Boguchwała, Chmielnik, MOPS Dynów, GOPS Dynów, Głogów Młp., Hyżne, Kamień, Krasne, Lubenia, Sokołów Młp., Świlcza, Trzebownisko, Tyczyn	15
18	Sanocki	Besko, Bukowsko, Komancza, MOPS Sanok, GOPS Sanok, Tyrawa Wołowska, Zagórz, Zarszyn	8
19	Stalowowolski	Bojanów, Pysznica, Radomyśl n. Sanem, Stalowa Wola, Zaklików, Zaleszany	6
20	Strzyżowski	Czudec, Frysztak, Niebylec, Strzyżów, Wiśniowa	5
21	Tarnobrzeski	Tarnobrzeg, Baranów Sandomierski, Gorzyce, Grębów, Nowa Dęba	5
SUMA			160

Źródło: dane Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej nakłada na gminy obowiązek tworzenia gminnego systemu przeciwdziałania przemocy, na który składają się między innymi: opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej, prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie

przeciwdziałania przemocy domowej w szczególności poprzez działania edukacyjne, zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc w ośrodkach wsparcia, a także tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Zespół interdyscyplinarny ma za zadanie koordynowanie działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej m.in. przez: diagnozowanie problemu przemocy domowej, podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w celach zapobiegawczych bądź podejmowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą, rozpowszechnianie informacji o instytucjach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym oraz inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc. W gminach na Podkarpaciu zostało utworzonych 160 gminnych zespołów interdyscyplinarnych.

Zespół interdyscyplinarny powołuje **grupę diagnostyczno – pomocową**, składającą się z pracownika socjalnego i policjanta, w której zadaniem pracownika socjalnego jest opieka nad osobą doznającą przemocy domowej, a policjanta – osobą tę przemoc stosującą. Będą oni mogli wzmacniać swoje działania rozszerzając skład grup o innych specjalistów, np. psychologów, pedagogów, asystentów rodziny czy też terapeutów. Zespół interdyscyplinarny może powołać grupę, pomimo że nie wszczęto procedury NK. Jednocześnie, jeżeli procedura NK była prowadzona, to jej zakończenie nie kończy bytu grupy diagnostyczno – pomocowej, której członkowie przez dziewięć miesięcy od zakończenia procedury NK mają za zadanie monitorować sytuację osób uprzednio objętych procedurą.

3. Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla osób doznających przemocy domowej

Tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej należy do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez samorząd powiatowy.

Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej są jednostkami, których celem jest udzielanie stosownej, pełnej i kompleksowej pomocy osobom dotkniętym przemocą i jej skutkami. Pomoc ta realizowana jest w trzech obszarach: w zakresie interwencyjnym, w zakresie terapeutycznym – wspomagającym oraz w zakresie potrzeb bytowych. Na Podkarpaciu są cztery takie ośrodki. Znajdują się one w powiatach: leżajskim (Nowa Sarzyna), leskim (Lesko), przemyskim (Korytniki), tarnobrzeskim (Gorzyce).

Tabela 11. Wykaz Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla osób doznających przemocy domowej na terenie Województwa Podkarpackiego wg. powiatów

L.p.	Powiat	Pełna nazwa jednostki	Adres
1.	Leżajski	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej	ul. Łukasiewicza 4 37 - 310 Nowa Sarzyna

2.	Leski	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej SOS	ul. Jana Pawła II 18 B 38 - 600 Lesko
3.	Przemyski	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej	Korytniki 14 37 - 741 Krasieczyn
4.	Tarnobrzeski	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia Osób Doznających Przemocy Domowej	ul. 11 Listopada 12 39 - 432 Gorzyce

Źródło: dane Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie

4. Ośrodki Interwencji Kryzysowej

Ośrodki Interwencji Kryzysowej realizują zadania powiatu w zakresie poradnictwa specjalistycznego oraz interwencji kryzysowej, a także schronienia w razie potrzeby ochrony zdrowia i życia osób. Działalność OIK ukierunkowana jest na świadczenie pomocy osobom, dzieciom, rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji kryzysowej w wyniku zdarzenia losowego, sytuacji rodzinnej lub trudnych przeżyć osobistych. Podstawowym celem OIK jest prowadzenie interdyscyplinarnych działań w zakresie interwencji kryzysowej podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu, zmierzających do przywrócenia równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie. Interwencją kryzysową obejmuje się osoby i rodziny bez względu na posiadany dochód.

W województwie podkarpackim działa **14 Ośrodków interwencji kryzysowej** (stan na 20.07.2023r.)

Spis Ośrodków Interwencji Kryzysowej w województwie podkarpackim oraz zakres prowadzonej przez nie działalności przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Wykaz Ośrodków Interwencji Kryzysowej na terenie Województwa Podkarpackiego

Lp.	Powiat/Miasto na prawach powiatu	Nazwa jednostki	Adres	Opis zakresu działania, udzielanej pomocy
1.	Dębica/ Powiat Dębicki	Ośrodek Interwencji Kryzysowej pozostający w strukturach Powiatowego Centrum Pomocy w Rodzinie	ul. Gawrzyłowska 31 39-200 Dębica	Poradnictwo prawne, psychologiczne, psychoterapeutyczne, rodzinne, bezpieczne schronienie w hostelu
2.	Jasło/Powiat Jasielski	Ośrodek Interwencji	ul. Rynek 18 38-200 Jasło	Konsultacje/porady psychologiczne i pedagogiczne,

		Kryzysowej działający w strukturze Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jaśle	Siedziba ośrodka ul. Modrzejewskiego 12 38-200 Jasło	interwencja kryzysowa, oddziaływania terapeutyczne, poradnictwo rodzinne, poradnictwo prawne, realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domowa
3.	Lubaczów/ Powiat Lubaczowski	Ośrodek Interwencji Kryzysowej działający przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaczowie	ul. Piłsudskiego 8 37-600 Lubaczów	1) podejmowanie interdyscyplinarnych działań na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu, celem przywrócenia równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej; 2) udzielanie specjalistycznego wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej w szczególności poprzez udzielanie bezpłatnej pomocy w formie: a) poradnictwa psychologicznego, prawnego i socjalnego, b) interwencji kryzysowej i wsparcia, c) ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej, d) zapewnienia osobie doświadczającej przemocy domowej bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej (OIK w razie potrzeby kieruje do SOW w Korytnikach), e) zorganizowania badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn

				i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie, f) zapewnienia osobie doznającej przemocy domowej, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie z osobą stosującą przemoc lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania, g) stałej współpracy z instytucjami w zakresie rozwiązywania problemu przemocy i realizacji procedury "Niebieskie Karty"; 3) realizacja programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc; 4) pomoc cudzoziemcom oraz ofiarom handlu ludźmi 5) pomoc w przygotowaniu pism do policji, prokuratury, sądu oraz innych instytucji
4.	Leżajsk/ Powiat Leżajski	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Leżajsku	ul. Skłodowskiej 8 37-300 Leżajsk	- Pomoc psychologiczna - Pomoc socjalna
5.	Łącut/ Powiat Łącutcki	Ośrodek Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Łącutcie	ul. Piłsudskiego 70/5 37-100 Łącut	1) Porady prawne 2) Konsultacje psychologiczne 3) Konsultacje pedagogiczne 4) Pomoc doradcza i informacyjna
6.	Krosno/Powiat Krośnieński	Ośrodek Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy	ul. Bieszczadzka 1 38-400 Krosno Hostel: IWONICZ ul. Zadwór 15 38-400 Iwonicz Zdrój	1. Praca specjalistów: 1) udzielanie natychmiastowej i doraźnej pomocy w sytuacjach kryzysowych; 2) prowadzenie specjalistycznego poradnictwa;

		Rodzinie w Krośnie		3) konsultacje dla mieszkańców powiatu w zakresie sytuacji kryzysowych i przemocy domowej; 4) informowanie o prawach i uprawnieniach; 5) zabezpieczenie miejsca pobytu osobie/rodzinie; 6) organizowanie i prowadzenie grup wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej; 7) indywidualne plany wyjścia z kryzysu osób w trudnej sytuacji życiowej; 8) wspieranie podopiecznych w kontaktach z różnymi instytucjami. 2. Miejsca hostelowe.
7.	Krosno/ Gmina Miasto	Dział Interwencji Kryzysowej Ośrodek Interwencji Kryzysowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Krośnie	ul. Legionów 8 38-400 Krosno	Poradnictwo: Poniedziałek- Piątek: pomoc socjalna i psychologiczna Wtorek – pomoc prawna
8.	Rudnik nad Sanem/ Powiat Nizański	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Rudniku nad Sanem	ul. Rzeszowska 35 37-420 Rudnik nad Sanem	1)Schronienie w hostelu 2)Pomoc psychologiczna 3)Wsparcie pedagogiczne 4)Pomoc socjalna
9.	Stalowa Wola/ Powiat Stalowowolski	Stalowowolski Ośrodek Wsparcia i Interwencji Kryzysowej	ul. Polna 18 37-464 Stalowa Wola	Poradnictwo: -prawne -psychologiczne -rodzinne -psychoterapeutyczne
10.	Strzyżów/ Powiat Strzyżowski	Ośrodek Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy	ul. Parkowa 7 38-100 Strzyżów Hostel ul. Parkowa 3/3 38-120 Czudec	1)Pomoc osobom doświadczającym przemocy w formie schronienia 2)Poradnictwo: -prawne -psychologiczne -socjalne

		Rodzinie w Strzyżowie		
11.	Ropczyce/ Powiat Ropczycko - Sędziszowski	Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w strukturze Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ropczycach	ul. Konopnickiej 3 39-100 Ropczyce	1)Interwencja kryzysowa i poradnictwo specjalistyczne: psychologiczne, prawne, socjalne, rodzinne 2)Hostel dla osób w sytuacja kryzysu, w tym z powodu przemocy domowej 3)Realizacja programu korekcyjno- edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową 4)Grupa wsparcia dla kobiet doświadczających przemocy 5)Edukacja i profilaktyka
12.	Powiat Rzeszowski/ Górno	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Górnie	ul. Rzeszowska 5 36-051 Górno	OŚRODEK W GÓRNIĘ ŚWIADCZY POMOC W FORMIE: - bezpiecznego schronienia w sytuacjach uzasadnionych, zagrożających zdrowiu lub życiu osób/rodzin na okres do 3 miesięcy, - poradnictwa specjalistycznego w tym prawnego, psychologicznego, rodzinnego i socjalnego, - grupy wsparcia Orchidea skierowanej do osób, które w swoim życiu doznały jakiegokolwiek formy przemocy, - działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy,
13.	Miasto Rzeszów	Ośrodek Poradnictwa Specjalistycznego i Interwencji Kryzysowej w Rzeszowie	ul. Skubisza 4 35-207 Rzeszów	Ośrodek oferuje: 1. Poradnictwo specjalistyczne w tym psychologiczne, prawne i socjalne. 2. Interwencję Kryzysową, w tym przyjmowanie osób doznających przemocy do pokoi interwencyjnych. 3. Prowadzenie mieszkań chronionych dla pełnoletnich wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

				4. Organizacja zajęć korekcyjno- edukacyjnych dla osób stosujących przemoc.
14.	Ustrzyki Dolne/ Powiat Bieszczadzki	Ośrodek Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych	ul. Bełska 22 38-700 Ustrzyki Dolne	1) Poradnictwo socjalne, prawne, psychologiczne, pedagogiczne 2) Zapewnienie schronienia w hostelu

Źródło: dane Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie

5. Punkty Interwencji Kryzysowej

Działalność ośrodków interwencji kryzysowej uzupełniają punkty interwencji kryzysowej. Udzielają one bieżącej pomocy psychologicznej i prawnej, a także informują o instytucjach udzielających specjalistycznej pomocy.

Według stanu na dzień 20 lipca 2023r. na Podkarpaciu funkcjonowało 7 punktów interwencji kryzysowej oraz 75 punktów konsultacyjnych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą domową.¹³

W 2023 r. na terenie województwa podkarpackiego funkcjonowało dodatkowo:

✓ 4 Sądy Okręgowe i 20 Sądów Rejonowych

Kuratorzy Sadowi działający przy sądach Rejonowych, prowadzą sądowe postępowania wykonawcze między innymi wobec osób stosujących przemoc, skazanych na kary nieizolacyjne, a także sprawują nadzory nad rodzinami, w których występuje przemoc w formie zaniedbania.

✓ 4 Prokuratury Okręgowe i 21 Prokuratur Rejonowych

Prokuratury zobowiązane, są w sytuacji istnienia uzasadnionego podejrzenia, że doszło do popełnienia przestępstwa, do wszczęcia postępowania przygotowawczego celem sprawdzenia, czy faktycznie do niego doszło.

✓ 54 Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne,¹⁴

✓ 98 Punktów konsultacyjnych,

✓ 69 punktów konsultacyjnych dla osób doznających przemocy domowej,

¹³ Dane Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie

¹⁴ Dane www.rspo.gov.pl

- ✓ 20 telefonów zaufania dla osób doznających przemocy domowej,
- ✓ 4 schronisk / hosteli dla osób doznających przemocy domowej.¹⁵

Na terenie województwa podkarpackiego działają także organizacje pozarządowe, pełniące najczęściej funkcję doradczą, świadczą pomoc psychologiczną i prawną. Uzupełniają one działalność instytucji powiatowych, gminnych, wojewódzkich.

6. CELE, ZADANIA PROGRAMU I WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELÓW

Cel główny Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030

ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH W OBSZARZE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ ORAZ ZMNIEJSZENIE SKALI TEGO ZJAWISKA W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM.

Cele szczegółowe Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030:

1. Zintensyfikowanie działań profilaktycznych, diagnostycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.		
ZADANIA	WSKAZNIKI EWALUACJI	WARTOŚĆ DOCELOWA 2030 r.
1.1. Diagnoza zjawiska przemocy domowej na obszarze województwa podkarpackiego.	- liczba opracowanych diagnoz	7
1.2. Przeprowadzenie kampanii społecznych, które: a) obalają mity i stereotypy na temat przemocy domowej, usprawiedliwiające jej stosowanie, b) opisują mechanizmy przemocy domowej oraz jednoznacznie wskazują na ich społeczną szkodliwość i społeczno – kulturowe uwarunkowania,	- liczba przeprowadzonych kampanii zorganizowanych przy współdziałaniu Samorządu Województwa	7
	- liczba wydanych publikacji	7

¹⁵ Zestawienia statystyczne, źródło: www.kcpu.gov.pl

c) promują metody wychowawcze bez użycia przemocy i informują o zakazie stosowania kar cielesnych wobec małoletnich przez osoby wykonujące władzę rodzicielską oraz sprawujące opiekę lub pieczę, d) promują działania służące przeciwdziałaniu przemocy domowej, w tym ochronę i pomoc dla osób doznających przemocy oraz interwencji wobec osób stosujących przemoc domową, e) uwrażliwiają na przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom takim jak: przemoc rówieśnicza, cyberprzemoc, które mogą korelować ze stosowaniem przemocy domowej.	- liczba opracowanych i upowszechnionych materiałów, ulotek, plakatów	700
	- liczba wyemitowanych reklam, audycji radiowych i telewizyjnych	7
1.3. Działania edukacyjne dotyczące zjawiska przemocy domowej.	- liczba zrealizowanych działań edukacyjnych dotyczących zjawiska przemocy domowej	25
	- liczba osób, którym udzielono informacji dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej.	1500
2. Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą domową		
ZADANIA	WSKAZNIKI	WARTOŚĆ DOCELOWA 2030 r.
2.1. Realizacja działań w zakresie pomocy osobom doznającym przemocy domowej.	- liczba działań zrealizowanych na rzecz osób dotkniętych przemocą domową	21
	- liczba osób, którym udzielono pomocy	450
2.2. Wspieranie, tworzenie i zwiększanie zakresu działania oraz dostępności do: pomocy online, stron www, lokalnych telefonów zaufania dla osób doznających przemocy domowej.	- liczba lokalnych telefonów zaufania	1
	- liczba rozmów i liczba interwencji	350
	- liczba udzielonych porad online	350
	- ilość utworzonych stron www	3

2.3. Upowszechnienie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania m.in. pomocy: medycznej, psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej.	- liczba opracowanych i upowszechnianych materiałów informacyjnych.	7
2.4. Nawiązanie, rozwijanie i wzmocnienie współpracy z instytucjami rządowymi, samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom doznającym przemocy domowej	- liczba podjętych działań/ zrealizowanych zadań w zakresie pomocy osobom doznającym przemocy domowej	21
3. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową		
ZADANIA	WSKAZNIKI	WARTOŚĆ DOCELOWA 2030 r.
3.1. Realizacja działań na rzecz osób stosujących przemoc domową.	- liczba wspartych działań na rzecz osób stosujących przemoc domową	21
	- liczba osób uczestniczących w działaniach.	350
4. Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej, w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.		
ZADANIA	WSKAZNIKI	WARTOŚĆ DOCELOWA 2030 r.
4.1. Diagnoza potrzeb szkoleniowych członków zespołów interdyscyplinarnych oraz grup diagnostyczno - pomocowych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.	- liczba sporządzonych diagnoz dotyczących potrzeb szkoleniowych.	7
4.2. Organizowanie i wspieranie szkoleń (przeprowadzonych w oparciu o wytyczne opracowane na podstawie art. 8 pkt 5 ustawy) dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej w tym przedstawicieli:	- liczba szkoleń w województwie	21

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, - gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych - Policji - oświaty - ochrony zdrowia - sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych - służby więziennej - Żandarmerii Wojskowej, - innych podmiotów mogących być członkami zespołów interdyscyplinarnych / grup roboczych.	- liczba przeszkolonych osób	400
4.3 Organizowanie obowiązkowych szkoleń dla członków zespołów interdyscyplinarnych oraz grup diagnostyczno – pomocowych (przeprowadzonych w oparciu o wytyczne opracowane na podstawie art. 8 pkt 5 ustawy	- liczba przeszkolonych osób	1500
4.4. Współpraca przy realizacji oraz wsparcie merytoryczne specjalistycznych certyfikowanych szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.	- liczba przeprowadzonych specjalistycznych szkoleń (min.100-godzinnych) zakończonych certyfikatem z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej	3
	- liczba osób uczestniczących w specjalistycznych certyfikowanych szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej	30
	- liczba osób które uzyskały certyfikat specjalisty w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej	30
4.5. Wsparcie osób pracujących bezpośrednio z osobami doświadczającymi przemocy domowej i z osobami stosującymi przemoc w formie superwizji, doradztwa, grup wsparcia, coachingu.	- liczba zrealizowanych różnych form poradnictwa i wsparcia psychologicznego	5
	- liczba osób uczestniczących w różnych formach poradnictwa i wsparcia psychologicznego	30
	- liczba zrealizowanych spotkań superwizyjnych	5

	- liczba osób uczestniczących w spotkaniach suprewizyjnych	50
4.6. Przeprowadzenie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem poszczególnych służb zajmujących się na terenie województwa podkarpackiego przeciwdziałaniem przemocy domowej.	- liczba interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb	5

7. ADRESACI PROGRAMU

Z uwagi na duży zasięg i zagrożenia związane z problemem przeciwdziałania przemocy domowej Program adresowany jest do wszystkich mieszkańców województwa podkarpackiego.

Działania *Programu* adresowane są do osób fizycznych i prawnych realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w społecznościach lokalnych, do osób dotkniętych przemocą, do osób stosujących przemoc domową oraz wszystkich mieszkańców województwa podkarpackiego.

Program jest skierowany w szczególności do:

- dzieci i młodzieży, w tym m.in. z grup podwyższonego ryzyka, ze środowisk zagrożonych z powodu dysfunkcji lub sytuacji społeczno-psychologicznej, a także ich rodziców,
- osób dorosłych z grup ryzyka,
- rodzin z problemem alkoholowym i narkomanii,
- osób zajmujących się problematyką przeciwdziałania przemocy domowej i pomocą osobom i rodzinom z tym problemem,
- podmiotów publicznych, społecznych i prywatnych działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.

8. SPOSÓB REALIZACJI, FINANSOWANIE, MONITORING I EWALUACJA

8.1. Sposób realizacji Programu

Za realizację oraz koordynację działań objętych Programem odpowiedzialny jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie.

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej realizowany będzie w perspektywie siedmioletniej.

Zadania przewidziane do wykonania w ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 realizowane będą przy współpracy z innymi organami administracji publicznej działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej oraz organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie / Dz. U. z 2022r., poz. 1327 /.

Inni partnerzy zewnętrzni w realizacji Programu to m.in:

- ✓ Wojewoda Podkarpacki,
- ✓ Instytucje naukowe,
- ✓ Samorządy powiatowe i gminne województwa podkarpackiego,
- ✓ Organy wymiaru sprawiedliwości
- ✓ Służby utrzymania prawa i porządku,
- ✓ Kuratorium Oświaty,
- ✓ Służba Zdrowia
- ✓ Policja,
- ✓ Inne podmioty działające w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.

Cele Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 będą realizowane w formie pracy ciągłej przez cały okres realizacji Programu.

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata na 2024-2030 jest dokumentem otwartym i na podstawie uchwały Sejmiku Województwa Podkarpackiego może być wzbogacony o nowe treści zgodnie z aktualnymi problemami czy zmianami legislacyjnymi zachodzącymi w czasie jego obowiązywania.

Program uzupełnia i nawiązuje do zapisów Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 – 2030, którego cel nr 6 dotyczy przeciwdziałania przemocy w rodzinie (obecnie: przemocy domowej).

8.2. Finansowanie Programu

Środki finansowe na realizację „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata na 2024-2030” uchwała corocznie Sejmik Województwa Podkarpackiego w uchwale budżetowej.

W związku z faktem, iż *Program* koresponduje z zapisami Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 -2030 źródłem finansowania określonych w nim zadań mogą być opłaty pobierane z tytułu wydawanych przez Marszałka Województwa zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi o zawartości alkoholu do 18% oraz opłat za wydawanie innych decyzji,

wynikających z ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi /Dz. U. z 2023 r., poz. 2151 t.j./.

Odrębnym źródłem finansowania zadań *Programu* mogą być środki z budżetu Województwa Podkarpackiego, środki z funduszy UE, a także inne środki zewnętrzne.

Realizacja *Programu* finansowana może być także przez pozostałe instytucje odpowiedzialne za przeciwdziałanie uzależnieniom na terenie województwa podkarpackiego wskazane jako realizatorzy programu.

8.3. Monitorowanie i ewaluacja Programu

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata na 2024-2030 będzie monitorowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie m.in. poprzez analizę sprawozdań złożonych przez podmioty realizujące zadania określone w *Programie*. Raport z wykonania w danym roku programu i efektów jego realizacji przedstawiany będzie corocznie Sejmikowi Województwa Podkarpackiego.

Ponadto, sprawozdanie z realizacji programu przesyłane zostanie do Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, a informacja o wydatkowaniu środków na dofinansowanie szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej w województwie podkarpackim do Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie.

Program podlegał będzie ewaluacji, która dokonana zostanie przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie.

Wnioski z monitoringu oraz ewaluacji *Programu* będą stanowić podstawę do ewentualnej modyfikacji ujętych w nim celów i zadań oraz do opracowania nowych celów i zadań adekwatnych do sytuacji.

SPIS TABEL

Tabela 1.	Liczba formularzy „Niebieska Karta - A” sporządzona przez funkcjonariuszy Policji w latach 2019 – 2022	18
Tabela 2.	Dane dotyczące podjętych w 2022 r. przez Policję działań w procedurze „Niebieska karta”	18
Tabela 3.	Najczęściej wymieniane formy stosowanej przemocy w 2022 r.	21
Tabela 4.	Liczba osób poszkodowanych w wyniku przemocy domowej w województwie podkarpackim – dane za 2022 r.	22
Tabela 5.	Liczba „Niebieskich Kart - A” założonych przez ośrodki pomocy społecznej w województwie podkarpackim w latach 2019 – 2022.....	23
Tabela 6.	Dane ośrodków pomocy społecznej z terenu województwa podkarpackiego dotyczące przemocy domowej – z uwagi na osoby stosujące przemoc za lata 2019 – 2022.....	23
Tabela 7.	Liczba formularzy „Niebieska Karta - A” sporządzona przez funkcjonariuszy Policji na terenie województwa podkarpackiego w latach 2019 – 2022 wg. miejsca zamieszkania osoby doświadczającej przemocy.....	24
Tabela 8.	Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” sporządzonych przez poszczególne jednostki KMP/KPP woj. podkarpackiego w 2022 r.....	24
Tabela 9.	Lokalizacja i liczba przyjaznych pokoi przesłuchań na terenie województwa podkarpackiego w 2022 r.....	26
Tabela 10.	Wykaz Ośrodków Pomocy Społecznej na terenie województwa podkarpackiego wg. powiatów.....	28
Tabela 11.	Wykaz Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla osób doznających przemocy domowej na terenie województwa podkarpackiego wg. powiatów.	30
Tabela 12.	Wykaz Ośrodków Interwencji Kryzysowej na terenie województwa podkarpackiego	31

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1.	Skala przemocy domowej w województwie podkarpackim w latach 2019 – 2022 ze względu na liczbę rodzin, w których występuje problem przemocy domowej.....	20
Wykres 2.	Częstotliwość występowania problemu przemocy domowej w województwie podkarpackim w poszczególnych latach, w okresie od 2019 r. do 2022 r.....	21
Wykres 3.	Liczba osób poszkodowanych w wyniku przemocy domowej w województwie podkarpackim w latach 2019 – 2022	22

BIBLIOGRAFIA

1. Browne K., Herbert M., "Zapobieganie przemocy w rodzinie", Warszawa 1999, s. 21
2. Pod red. Jaszczak-Kuźmińska D., Michalska K. „Przemoc w Rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Poradnik dla pracowników pierwszego kontaktu.”– Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2010 ; str.14
3. Spurek S., Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Komentarz, Warszawa 2008, s.11
4. www.gov.pl/web/rodzina/diagnozy-zjawiska-przemocy-w-rodzinie (23.11.2023 r.)
5. www.gov.pl/web/rodzina/obowiazujace-akty-praw-przemoc (23.11.2023r.)
6. static.im-g.pl/im/5/26198/m26198755,WYNIKI-BADANIA.pdf (23.11.2023 r.)
7. www.niebieskalinia.info/index.php/zadania-sluzb/54-ochrona-zdrowia (23.11.2023 r.)
8. www.niebieskalinia.pl
9. www.rspo.gov.pl
10. www.kcpu.gov.pl
11. <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/podmioty-swiadczone-pomoc> (23.11.2023 r.)

SKŁAD ZESPOŁU OPRACOWUJĄCEGO PROGRAM

Projekt Programu został opracowany przez powołany przez Zarząd Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie Uchwałą Nr 530/11174/23 Zespół Roboczy, działający pod kierownictwem Pana Jerzego Jęczmienionki – Dyrektora Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Rzeszowie, w składzie:

L.p.	Funkcja w Zespole	Imię i nazwisko	Funkcja/miejsce pracy
1.	Przewodniczący	Ewelina Bembenek	Z-ca Dyrektora, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie
2.	Wiceprzewodniczący	Łukasz Kosiba	Kierownik Oddziału Profilaktyki Uzależnień i Przeciwdziałania Przemocy, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie
3.	Członek Zespołu	Alina Kręt	Starszy Inspektor w Oddziale Profilaktyki Uzależnień i Przeciwdziałania Przemocy, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie
4.	Członek Zespołu	Katarzyna Rogala	Psychoterapeuta, Stalowowolski Ośrodek Wsparcia i Interwencji Kryzysowej
5.	Członek Zespołu	Elżbieta Siupik	Ekspert Wydziału Prewencji, Komenda Wojewódzka Policji w Rzeszowie
6.	Członek Zespołu	Piotr Hryniszyn	Dyrektor, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Przemysłu
7.	Członek Zespołu	Agnieszka Gabrowska	Dyrektor, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rzeszowie
8.	Członek Zespołu	Aneta Dzindzio	Starszy specjalista pracy socjalnej – koordynator (zespół ds. pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie)
9.	Członek Zespołu	Anna Dziedzic	Kierownik Oddziału Nadzoru w Pomocy Społecznej, Wydziału Polityki Społecznej, Podkarpacki Urząd Wojewódzki
10.	Członek Zespołu	Urszula Klimkiewicz	Starszy specjalista w Oddziale Nadzoru w Pomocy Społecznej, Wydziału Polityki Społecznej, Podkarpacki Urząd Wojewódzki
11.	Członek Zespołu	Daniel Mróz	Prezes, Fundacja na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy - FENIKS
12.	Członek Zespołu	Justyna Suska	Starszy Specjalista Pracy z Rodziną, Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Górnice
13.	Członek Zespołu	Mirosław Kopyto	Dyrektor, Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej w Gorzycach